

ZÁKON

ze dne2019,

kterým se mění zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

Čl. I

V zákoně č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění zákona č. 125/2005 Sb., zákona č. 111/2007 Sb., zákona č. 124/2008 Sb., zákona č. 189/2008 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 105/2011 Sb., zákona č. 346/2011 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 126/2016 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 201/2017 Sb., zákona č. 284/2018 Sb. a zákona č. 176/2019 Sb., se za § 21c vkládá nový § 21d, který včetně nadpisu zní:

„§ 21d

Odborná způsobilost k výkonu povolání terapeuta neurovývojových a behaviorálních poruch

(1) Odborná způsobilost k výkonu povolání terapeuta neurovývojových a behaviorálních poruch se získává absolvováním

- a) akreditovaného magisterského studijního oboru psychologie nebo akreditovaného magisterského studijního oboru speciální pedagogika, a akreditovaného programu celoživotního vzdělávání Speciálně pedagogické a psychosociální intervence u neurovývojových a behaviorálních poruch, a akreditovaného kvalifikačního kurzu terapeut neurovývojových a behaviorálních poruch, nebo
- b) akreditovaného magisterského studijního oboru psychologie nebo akreditovaného magisterského studijního oboru speciální pedagogika, a akreditovaného kvalifikačního kurzu behaviorální analytik.

(2) Za výkon povolání terapeuta neurovývojových a behaviorálních poruch se považuje činnost v rámci preventivní, léčebné a rehabilitační péče v oboru terapie neurovývojových a behaviorálních poruch. Tyto činnosti provádí terapeut neurovývojových a behaviorálních poruch na základě indikace dětského a dorostového psychiatra, psychiatra nebo psychologa ve zdravotnictví způsobilého k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu.“

Čl. II

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti patnáctým dnem po jeho vyhlášení.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. Obecná část

1. Zhodnocení platného právního stavu, odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy a vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Dosavadní právní úprava zákona o nelékařských zdravotnických povoláních obsahuje pro léčbu pacientů s poruchami autistického spektra (PAS), případně dalšími neurovývojovými a behaviorálními poruchami, výčet profesí nelékařských zdravotnických pracovníků (behaviorální analytik, asistent behaviorálního analytika, behaviorální technik) používajících pouze jednu metodu, a to metodu aplikované behaviorální analýzy (ABA). Toto nesystémové řešení zvýhodňuje tuto metodu oproti jiným metodám používaným za tímto účelem.

V dosavadní právní úpravě zároveň chybí jasněji definovaná profese zdravotnických pracovníků se speciálně pedagogickým nebo psychologickým vzděláním, kteří by mohli poskytovat zdravotní péči zaměřenou na změnu chování, komunikace či interakce, které jsou negativně ovlivněny neurovývojovou či behaviorální poruchou. Cílem takové péče není nahradit specializovanou diagnostiku či psychoterapii poskytovanou psychiatry, dětskými a dorostovými psychiatry, klinickými psychology či dětskými klinickými psychology, ale komplexně je doplnit.

Na základě četných konzultací a důkladného projednání s řadou vysoce erudovaných odborníků a odbornými společnostmi (mimo jiné Asociace klinických psychologů České republiky, sekce dětské a dorostové psychiatrie Psychiatrické společnosti České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně, Odborná společnost praktických dětských lékařů České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně, Ústav speciálněpedagogických studií Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci) zabývajících se předmětnou problematikou, se navrhuje do právního řádu zavést novou nelékařskou zdravotnickou profesi terapeuta neurovývojových a behaviorálních poruch, který bude mít vysokoškolské magisterské vzdělání v oboru psychologie nebo speciální pedagogika a absolvuje další příslušné vzdělání. Tento terapeut bude moci při výkonu svého povolání využívat jak metody ABA, tak i další podpůrné, rehabilitační či léčebné metody založené na evidence based přístupu (tedy metody založené na důkazech). Tyto metody budou obsahem akreditovaného programu celoživotního vzdělávání Speciálně pedagogické a psychosociální intervence u neurovývojových a behaviorálních poruch. Základem tohoto programu, na jehož podobě odborníci z výše uvedených odborných společností pracují, budou teoretické znalosti komplexní škály evidence based programů a technik a osvojení si praktických dovedností v práci s pacientem s neurovývojovou nebo behaviorální poruchou; tento program zajistí i přípravu odborníků potřebných nejen pro rezort Ministerstva zdravotnictví, ale i pro rezorty Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva práce a sociálních věcí. Pro poskytování zdravotní péče v rezortu Ministerstva zdravotnictví bude vyžadováno rovněž absolvování akreditovaného kvalifikačního kurzu terapeut neurovývojových a behaviorálních poruch v Institutu postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví.

Zajištěním vzdělávání odborníků využitelných jak pro rezort Ministerstva zdravotnictví, tak i pro rezorty Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva práce a sociálních věcí, bude i financování příslušné péče rozděleno mezi tyto tři rezorty. Zároveň se i v rámci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva práce a sociálních věcí dostane jedincům s poruchami autistického spektra potřebné pomoci.

Návrh navíc umožňuje, aby se terapeutem neurovývojových a behaviorálních poruch mohl stát i absolvent akreditovaného magisterského studijního oboru psychologie nebo speciální pedagogika, který absolvuje akreditovaný kvalifikační kurz behaviorální analytik (viz § 21c odst. 1 zákona o nelékařských zdravotnických povoláních).

Navrhované zdravotnické povolání si klade za cíl zastřešit poskytované terapie pro osoby s neurovývojovými a behaviorálními poruchami jednou profesí, protože navrhovatel nepovažuje za systémové, aby každá terapie měla v zákoně vlastní profesi.

Navrhovaná právní úprava otevírá možnost využít v péči o osoby s neurovývojovými a behaviorálními poruchami (tedy včetně poruch autistického spektra) vedle evidence based programu ABA i další evidence based programy, jako je v České republice rozšířený TEACCH (Treatment and Education of Autistic and Related Communication Handicapped Children) program nebo v Evropě zaváděný Early Start Denver Model s udávanou střední účinností, tedy vyšší účinností než má ABA, a další evidence based programy.

Předkládaný návrh zákona předpokládá vytvořit nové nelékařské zdravotnické povolání zdravotnického pracovníka, který prokáže teoretické znalosti komplexní škály evidence based programů a technik a praktické dovednosti v práci s pacientem s neurovývojovou nebo behaviorální poruchou. Tato právní úprava se navrhuje na základě světových trendů se zkušenostmi při kombinování technik v individuálních intervenčních plánech, a často eklektických přístupech v léčbě těchto pacientů. Jedná se o takové přístupy, kdy erudovaný terapeut vybírá z jednotlivých technik to, co je vhodné právě pro jeho klienta a vybrané techniky pak při intervenci kombinuje; viz Doporučené postupy psychiatrické péče Psychiatrické společnosti České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně <https://postupy-pece.psychiatrie.cz/index.php/specialni-psychiatrie/f8-detska-psychiatrie-ii-autismus/intervence-u-autismu>.

Metody a programy založené na důkazech:

- Lovaasův model aplikované behaviorální analýzy (University of California Young Autism Project, UCLA YAP)
- TEACCH (Treatment and Education of Autistic and Related Communication Handicapped Children) – Schoplerův program
- Early Start Denver Model – program Sally Rogers
- LEAP (Learning Experiences an Alternative Program) - Strain model
- Videotrénink pozitivních interakcí (vhodná metoda pro práci v rodině)
- a dalších 30 obsáhlých modelů učebních programů pro PAS

Přehled technik založených na důkazech pro práci s jedinci s neurovývojovými a behaviorálními poruchami (včetně PAS):

- ⑩ Vizualizace (podpora vizualizací)
- ⑩ Techniky AAK
- ⑩ PECS
- ⑩ Modeling
- ⑩ Video modeling
- ⑩ Přerušování a přesměrování reakce
- ⑩ ABC intervence (antecedent-behav.-consequences)
- ⑩ Podpora (prompting)
- ⑩ Zpevnování, posilování odměnou (reinforcement)

- ⑩ Diferenciální zpevnování (DRA-I-O-L)
- ⑩ Nácvik sdílení pozornosti
- ⑩ Trénink funkční komunikace
- ⑩ Naturalistické intervence
- ⑩ Intervence založená na instrukcích vrstevníků
- ⑩ Vyhasínání (extinction)
- ⑩ Posouzení FUNKCE chování
- ⑩ Učení oddělenými pokusy (discrete trial teaching)
- ⑩ Redukce stimulů – modifikace prostředí
- ⑩ Intervence zahrnující rodiče (Tripple P, Incredible Years for Every Child)
- ⑩ Skupinové nácviky sociálních dovedností
- ⑩ Scripting (echolalia + social scripting)
- ⑩ Sociální příběhy
- ⑩ Trénink funkční – klíčové odpovědi
- ⑩ Technicky podporovaná instrukce
- ⑩ Časový odklad (zpomalení)
- ⑩ Analýza úkolů
- ⑩ Sebeobsluha
- ⑩ Cvičení

Literatura:

- Thorová Kateřina, Doporučené postupy psychiatrické péče Psychiatrické společnosti ČLS JEP, Behaviorální a psychoterapeutické intervence u autismu, dostupné zde: <https://postupy-pece.psychiatrie.cz/specialni-psychiatrie/f8-detska-psychiatrie-ii-autismus/intervence-u-autismu> (garant: prof. MUDr. Michal Hrdlička, oponent doc. MUDr. Libuše Stárková), 2018
- Lai et al. Autism. The Lancet 2014; 383 (9920): 896-910. · <https://postupy-pece.psychiatrie.cz/index.php/specialni-psychiatrie/f8-detska-psychiatrie-ii-autismus/intervence-u-autismu> · www.cid.unc.edu/Registry/Research/Docs/31.pdf
- Paynter et al. Utilisation of evidence-based practices by ASD early intervention service providers. The International Journal of Research and Practice: Autism. The National Autistic Society UK 2017; 21 (2): 166-180.
- Wong et al. Evidence-based practices for children, youth, and young adults with ASD: a comprehensive review. Journal of autism and Developmental Disorders 2015; 45(7):1951-1966

2. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Navrhovaná právní úprava je v souladu s ústavním pořádkem České republiky.

3. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Na právní úpravu řešenou tímto návrhem se nevztahují žádné mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána.

4. Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy na státní rozpočet, na rozpočty krajů a obcí (ostatní veřejné rozpočty)

Navrhovaná právní úprava nebude mít dopad na státní rozpočet, ani na ostatní veřejné rozpočty, neboť je předpoklad, že uchazeči o navrhované vzdělání by si studium hradili z vlastních prostředků.

5. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy se závazky vyplývajícími pro Českou republiku z členství v Evropské unii

Návrh zákona není v rozporu s právními akty Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie, obecnými právními zásadami práva Evropské unie ani s legislativními záměry a návrhy předpisů Evropské unie.

6. Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy na podnikatelské prostředí České republiky a sociální dopady, včetně dopadů na specifické skupiny obyvatel

Navrhovaná právní úprava nebude mít dopad na podnikatelské prostředí v České republice, ani žádné sociální dopady.

7. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Z navrhované právní úpravy neplynou nepříznivé důsledky pro ochranu soukromí a osobních údajů.

8. Zhodnocení korupčních rizik

Vzhledem k obsahu právní úpravy nebyla shledána žádná rizika, která by mohla vést ke korupčnímu jednání.

9. Zhodnocení platného právního stavu a dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Navrhovaná právní úprava nemá vliv na rovné postavení mužů a žen, a proto je z tohoto hlediska neutrální.

B. Zvláštní část

K čl. I

Návrh zavádí novou profesi zdravotnického pracovníka způsobilého k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu po získání odborné způsobilosti, a to profesi terapeuta neurovývojových a behaviorálních poruch.

Záměrem navrhované právní úpravy je umožnit zajištění uplatnění i jiných metod práce s pacienty s poruchami autistického spektra (PAS) a případně dalšími neurovývojovými a behaviorálními poruchami, než jsou zajištěny v rámci dosavadních odborností nelékařských zdravotnických pracovníků behaviorální analytik, asistent behaviorálního analytika a behaviorální technik.

K čl. II

Navrhuje se, aby zákon nabyl účinnosti patnáctým dnem po jeho vyhlášení tak, jak předpokládá v běžných případech § 3 odst. 3 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv.

V Praze dne 14. srpna 2019

Jaroslav Kubera v. r.
předseda Senátu